

ŻYCIE NAUKOWE INSTYTUTU HISTORII UNIwersYTETU W BIAŁYMSTOKU W ROKU AKADEMICKIM 2001/2002

Rok akademicki 2001–2002 był okresem wyteżonej i uwieńczonej znacznymi sukcesami działalności naukowej i organizacyjnej Instytutu Historii UwB.

Dwukrotnie, według różnych kryteriów, oceniano w tym okresie pracę IH i oba werdykty były korzystne. Dzięki dorobkowi naukowemu pracowników Instytutu w ostatnich latach, KBN dokonał podwyższenia jego kategorii, zaszeregowując teraz do II (poprzednio – IV), co jest znacznym osiągnięciem. Natomiast w dniach 5–7 marca 2002 r. miała miejsce wizyta zespołu oceniającego Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej, w związku z decyzją Rady Naukowej z 1999 r. o poddaniu procedurze akredytacyjnej kierunku „historia”. Po zapoznaniu się z warunkami kształcenia, Instytut Historii uzyskał akredytację UKA na okres pięciu lat (najdłuższy z przewidzianych), stając się w ten sposób jedną z trzech jednostek Uniwersytetu w Białymstoku, która może posługiwać się Certyfikatem Jakości Kształcenia Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich.

Rozwija się także kadra naukowa Instytutu. W czerwcu 2002 r. nominację profesorską z rąk Prezydenta RP otrzymał dr hab. Michał Gnatowski. To pierwszy profesor tytularny – białostoczanin w IH. W minionym roku akademickim wypromowany też został kolejny doktor. 13 grudnia 2001 r. odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr. Wojciecha Śleszyńskiego nt. *Propaganda i indoktrynacja władz sowieckich na Białostocczyźnie w latach 1939–1941*. Pracę recenzowali prof. prof. Tomasz Strzembosz, Michał Gnatowski. W omawianym okresie Rada Naukowa otworzyła 6 nowych przewodów doktorskich.

Poprawie uległy warunki pracy naukowej, bowiem 25 lutego 2002 r. uroczyście otwarte zostało Lektorium Wydziału Historyczno-Socjologicznego, będące uwieńczeniem wieloletnich starań. Znalazł tam miejsce i został udostępniony m.in. księgozbiór prof. Stefana Kieniewicza, mający nieocenioną wartość zwłaszcza dla historyków XIX w., oraz dary PWN.

W omawianym okresie w IH odbyły się trzy międzynarodowe konferencje naukowe. W dniach 6–7 grudnia 2001 r. miała miejsce konferencja nt. *Badania archeologiczne w Polsce północno-wschodniej i na zachodniej Białorusi*. Wystąpiło podczas jej trwania aż 48 referentów, w tym goście zagraniczni z Instytutu Historii NAN Białorusi w Mińsku (5 osób) i Katedry Archeologii Uniwersytetu Janka Kupały w Grodnie (3). Druga konferencja o tematyce archeologicznej odbyła się w dniach 23–24 września 2002 r. i zatytułowano ją: *Ceramika zachodniobałtyjska. Nowe źródła i interpretacje*. Uczestniczyli w niej goście z Kaliningradu, Mińska i Grodna. Natomiast 14 grudnia 2001 r. miała miejsce sesja nt. *Armia Krajowa na Białorusi i ziemiach północno-wschodniej Polski. Kontrowersja – badania naukowe – popularyzacja*, zorganizowana przy współpracy Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Ponadto w minionym roku akademickim przygotowano konferencje, które odbyły się już na początku roku bieżącego: *Władza i prestiż: magnateria Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku* (10–12 października 2002 r.), *Sowietyzacja i rusyfikacja północno-wschodnich ziem II RP w latach 1939–1941* (25–26 października 2002 r.), *Historycy polscy, białoruscy i litewscy wobec problemów XX w. Historiografia polska, litewska i białoruska po 1989 roku* (19–20 listopada 2002 r.).

Jak co roku pracownicy IH zapraszani byli na liczne konferencje i sesje naukowe, w tym zagraniczne. Prof. Adam Dobroński wygłaszał referaty w Brukseli, Londynie i Mińsku, prof. Jan Tęgowski w Kamieńcu Podolskim, prof. Józef Maroszek w Brześciu, dr Wojciech Śleszyński w Kownie i Grodnie, dr Krzysztof Buchowski w Kownie. Ponadto trzyosobowa grupa (prof. prof. H. Konopka i M. Gnatowski, dr J. Sadowska) reprezentowała IH na konferencji UMCS *Państwo-władza-społeczeństwo* w Kazimierzu Dolnym, prof. prof. Ewa Dubas-Urwanowicz i Jerzy Urwanowicz uczestniczyli w konferencji pt. *Politeja Polaków* w Jadwisinie. Indywidualnie pracownicy IH wzięli udział w kilkudziesięciu konferencjach międzynarodowych, ogólnopolskich i lokalnych zorganizowanych w kraju.

Często odwiedzano też zagraniczne ośrodki naukowe (Grodno, Kijów, Mińsk, Petersburg, Wilno, Brześć, Berlin, Florencję, Paryż, Chicago) w ramach prowadzonej współpracy, np. wygłaszając wykłady gościnne, prowadząc kwerendy archiwalne oraz korzystając ze stypendiów.

W ramach współpracy z Uniwersytetem w Grodnie już po raz trzeci w kwietniu 2002 r. Instytut Historii przyjął na dwutygodniowe praktyki 10-osobowe grupy studentów z Białorusi. Na zasadzie wymiany grupy naszych studentów w maju każdego roku goszczą na Uniwersytecie w Grodnie. W roku akademickim 2001/2002 przyjęto też na studia w IH dwoje stypendystów z fundacji im. St. Batorego: Uladzimira Serpukhau i Volhie Szatałowa z Mińska.

Za duży sukces można uznać podpisanie umowy bilateralnej na lata 2002/2004 z Evangelische Fachhochschule Darmstadt w ramach Socratesa-Erasmusu oraz wyjazd studentki III r. historii Marty Łebkowskiej na trzy miesiące do Darmstadt. Zapoczątkowano intensywne poszukiwania nowych partnerów naukowych we Włoszech i Hiszpanii.

Współpraca z wieloma ośrodkami historycznymi w Polsce i za granicą umożliwiła też organizację na miejscu szeregu wykładów gościnnych, zarówno z myślą o pracownikach, jak i studentach historii. W ramach trzyletniej umowy pomiędzy Uniwersytetem w Białymstoku a paryską Sorboną, Instytut gościł profesora Daniela Tolleta z wykładem pt. *Oskarżenia o mordy rytualne w Polsce wczesnonowożytnej*. Prof. Aleksander Nieczuchrin z Uniwersytetu Janka Kupały w Grodnie wygłosił wykład *Współczesna historiografia Białorusi*, prof. Krzysztof Komorowski mówił na temat: *Konspiracja zbrojna Narodowej Demokracji. Fakty i mity*, a prof. Andrzej Wałkowski przedstawił zagadnienie: *Biblioteka klasztorna jako miejsce pracy średniowiecznego uczonego*. Ponadto dwa wykłady miały na celu przybliżenie nowych wydawnictw. Prof. Józef Szymański wypowiadał się na temat nauk pomocniczych historii w kontekście nowego wydania podręcznika jego autorstwa, a prof. Urszula Augustyniak opowiadała o swej książce *Dwór i klientela Krzysztofa Radziwiłła (1585–1640). Mechanizmy patronatu*.

Wymiernymi osiągnięciami w zakresie działalności naukowej Instytutu były tematy badawcze finansowane ze środków KBN (7 tematów) i Unii Europejskiej (prof. C. Kuklo jest kierownikiem polskiej strony grantu *Servant Project. Domestic service, one factor in the formation of European identity*). Przygotowane zostały wnioski o kolejne granty. Ponadto w IH realizowano 9 tematów badań własnych oraz 12 tematów badań statutowych.

Od lat ważnym elementem życia naukowego IH jest praca Studenckiego Koła Naukowego Historyków. Sekcja Dziedzictwa Kulturowego Żydów Polskich prowadziła w minionym roku akademickim prace badawcze i organizowała spotkania z prelegentami w ramach projektu *Sztetł – wspólne dziedzictwo*. Jego główną ideą jest poznanie specyficznej struktury, funkcjonowania i znaczenia sztetł w XIX i I połowie XX w. na terenach północno-wschod-

nich ziem dawnej Rzeczypospolitej. Członkowie Sekcji Historii Wojskowości m.in. kontynuowali prace nad przygotowaniem skryptu porządkującego kwestię klasyfikacji stopni wojskowych w armiach oraz organizacjach paramilitarnych uczestniczących w I oraz II wojnie światowej. Uczestniczyli też w badaniach terenowych, których celem było zapoznanie się z przykładami zabytków architektury obronnej z okresu II wojny światowej. Sekcja Historii Miast SKNH kontynuowała prace inwentaryzacyjne na cmentarzu tatarskim w Bohonikach, podjęła się też ochrony zabytkowego lamusa w Jeżewie Starym, nie dopuszczając do zburzenia tej cennej pamiątki po Zygmuncie Glogerze. Sekcje Historii Starożytnej i Historii Kościoła wspólnie z Samorządem Studentów zorganizowały *Dni Kultury Greckiej i Wczesnochrześcijańskiej*, nazwane też *Saturnaliami naukowymi* (22–25 maja 2002 r.). Bogaty program obejmował wykłady, koncerty muzyki antycznej i sakralnej, przedstawienia teatralne, recytacje poezji, pokaz strojów antycznych, kuchni greckiej, konkurs wiedzy mitologicznej dla uczniów szkół średnich, wystawę fotograficzną. Natomiast Sekcja Historii Nowożytnej zorganizowała w dniach 24–26 maja 2002 r. międzynarodową studencką konferencję naukową *Spółeczności lokalne na pograniczach*, z udziałem gości z Białorusi i Litwy. Studenci uczestniczyli także w wymianie z Uniwersytetem im. Janka Kupały w Grodnie oraz wygłaszali referaty na różnych konferencjach naukowych.

Rok akademicki 2001/2002 był dość owocny pod względem publikacji prac historyków z UwB. Obok bardzo wielu artykułów umieszczanych w czasopismach krajowych i zagranicznych, wydano 9 książek pracowników IH. Prof. Michał Gnatowski przygotował książkę *Zgromadzenie Ludowe zachodniej Białorusi. Fakty, oceny, dokumenty*. Ukazało się drugie, znacznie zmienione i poszerzone wydanie pracy prof. Adama Dobrońskiego *Białystok. Historia miasta* oraz IV tom wydawnictwa *Białostoccy Żydzi* pod jego redakcją. Dr Stanisław Czerep opublikował pracę *Łuck 1916 r.*, dr Maciej Karczewski – *Źródła archeologiczne do badań nad zasiedlaniem Krainy Wielkich Jezior Mazurskich w okresie wpływów rzymskich*. Dr Daniel Boćkowski był współautorem książki przygotowanej wraz z Jolantą Szczygieł-Rogowską: *Zdarzyło się dnia... Kalendarium wydarzeń polityczno-gospodarczych i kulturalnych w Białymstoku w latach 1919–1939*. Wydano książki dwójga z najmłodszych doktorów IH: Małgorzaty Moroz – „*Krynica*”. *Ideologia i przywódca białoruskiego katolicyzmu* oraz Wojciecha Śleszyńskiego – *Okupacja sowiecka na Białostoczczyźnie. Propaganda i indoktrynacja*. Asystent Tomasz Wesołowski opublikował pracę „*Linia Mototowa*”. *Sowieckie fortyfikacje graniczne z lat 1940–1941 na przykładzie 62 Brzeskiego Rejonu Umocnionego*. Dr Maciej Karczewski zredagował tom materiałów z konfe-

rencji *Badania archeologiczne w Polsce północno-wschodniej i na Białorusi. Sezony 2000–2001*. Instytut wydał też informator dla studentów *Europejski System Transferu Punktów w Instytucie Historii UwB*. Z instytutowych wydawnictw ciągłych ukazał się kolejny – 11, liczący ponad 360 stron tom „Studiów Podlaskich” oraz podwójny (23/24) numer popularnonaukowego czasopisma „Gryfita. Białostocki Magazyn Historyczny”. Opublikowano w nim 28 tekstów pióra pracowników Uniwersytetu, studentów, ale też innych osób z szeroko pojętego białostockiego środowiska historycznego. Większość artykułów dotyczyła problematyki regionalnej oraz wojskowej. Część wydawnictw miała uroczyste promocje, publikacje IH wystawiane były też w Grodnie oraz na wystawie towarzyszącej otwarciu Lektorium.

Instytut patronuje też innym inicjatywom wydawniczym i w grudniu 2002 r. odbyła się tu uroczysta promocja pracy szczególnej. Przedstawiono drugi już tom z cyklu *Podlaskie losy 1944–1989*, będący efektem badań prowadzonych przez uczniów VIII Liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku (szkoła ćwiczeń studentów historii) w ramach konkursu Ośrodka Karta i Fundacji im. Stefana Batorego.

Wiele przedsięwzięć naukowych podejmowanych przez pracowników Instytutu Historii w minionym okresie zostanie sfinalizowanych w następnym roku akademickim. Złożone do druku są kolejne teksty, trwają przygotowania do obron doktorskich, pojawiają się plany nowych wydawnictw i poszerzenia współpracy zagranicznej. W dalszej przyszłości Instytut chciałby uzyskać wyższą kategorię KBN. Białostockie środowisko historyczne ma więc wysokie aspiracje i, dążąc do realizacji swych celów, stale się rozwija.

Joanna Sadowska